

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET VOOR DE SLOOP VAN NIEUW TOUTENBURG IN NOARDBURGUM

buro bakker adviesburo voor ecologie bv

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET
VOOR DE SLOOP VAN NIEUW TOUTENBURG IN NOARDBURGUM

©

Gebruik en overname van gegevens
alleen toegestaan met volledige bronvermelding:

*Buro Bakker (2013);
Toetsing Flora- en faunawet voor de sloop van Nieuw Toutenburg in Noardburgum.
Buro Bakker adviesburo voor ecologie BV te Assen,
in opdracht van Inbo.*

in opdracht van:

INBO

contactpersoon:

MEVR. L. OUDENAARDE

uitgevoerd door:

BURO BAKKER ADVIESBURO VOOR ECOLOGIE BV
Weiersloop 9 Postbus 10034 9400 CA Assen - tel. 0592-313389 - info@burobakker.nl

Projectleiding:
Ir. M.S. Van Kerkevoorde

Veldwerk & rapportage:
Ing. H.J. Steendam

Inhoud

1	INLEIDING.....	1
1.1	AANLEIDING EN DOEL	1
1.2	WETTELIJK KADER	1
1.3	METHODE.....	1
1.4	PLANGEBIED	1
1.5	VOORGENOMEN ONTWIKKELING.....	3
1.6	NATURA 2000 EN EHS.....	3
2	FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG....	5
2.1	FLORA.....	5
2.2	VOGELS	5
2.3	VLEERMUIZEN	6
2.4	GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN.....	7
2.5	REPTIELEN EN AMFIBIEËN.....	7
2.6	VISSEN	7
2.7	OVERIGE SOORTEN	7
2.8	LICHT BESCHERMDE SOORTEN.....	8
3	CONCLUSIES	9
3.1	SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN.....	9
3.2	SAMENVATTING VERVOLG.....	9
4	BRONNEN	10

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL

Inbo verzorgt de voorbereidende werkzaamheden voor herinrichting van de zorginstelling Nieuw Toutenburg in Noardburgum. Er zijn plannen om de huidige bebouwing op termijn te vervangen door nieuwbouw.

Effecten op beschermde flora en fauna als gevolg van de gewenste ontwikkeling, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Buro Bakker is gevraagd om middels een verkennende toetsing (quickscan) eventueel aanwezige beschermde flora en fauna in beeld te brengen en de effecten van de gewenste ontwikkeling op deze soorten te beoordelen.

Met de quickscan wordt eenduidig in beeld gebracht of en welke beschermde soorten in het plangebied aanwezig kunnen zijn. Indien de gewenste ontwikkeling kan leiden tot negatieve effecten voor deze soorten, leidt de quickscan tot aanbevelingen voor vervolgstappen. Het uiteindelijke doel is het afstemmen van de ontwikkeling op de aanwezigheid van beschermde soorten, zodat gewerkt wordt binnen de kaders van de Flora- en faunawet.

1.2 WETTELIJK KADER

De Nederlandse natuurwetgeving is gebaseerd op de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. De soortbescherming is hierbij uitgewerkt in de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt een aantal veelal zeldzame of kwetsbare planten- en diersoorten. Relevant zijn in het kader van deze quickscan vooral de bepalingen die van toepassing zijn op ruimtelijk inrichting en ontwikkeling. De Flora- en faunawet is overal in Nederland van toepassing, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten.

Er worden in de Flora- en faunawet drie verschillende beschermingsniveaus gehanteerd: een lichte, een matige en een zware bescherming. Voor soorten met een lichte bescherming geldt een algehele vrijstelling van de verbodsbepalingen. Bij matig en zwaar beschermde soorten zijn mitigerende maatregelen van toepassing als effecten van de gewenste ontwikkeling niet uitgesloten kunnen worden. Dit betekent dat ontwerp, planning en/of uitvoering afgestemd moeten worden op de beschermde soorten, zodanig dat de functionaliteit van de verblijfplaats van deze soorten behouden blijft. Een ontheffingsprocedure treedt in werking als mitigatie niet mogelijk is.

Een toelichting op de Flora- en faunawet staat in Bijlage I.

1.3 METHODE

Voor de beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten zijn de meest actuele en relevante bronnen geraadpleegd (zie bronnen achter in dit rapport). Op donderdag 29 november is een ecologische verkenning in het gebied uitgevoerd. Daarbij is gelet op de aanwezigheid van beschermde flora en fauna. Bij de ecologische verkenning is ook een interne inspectie uitgevoerd. Daarnaast zijn inschattingen gemaakt van het (mogelijke) voorkomen van beschermde soorten op basis van terreinkenmerken.

1.4 PLANGEBIED

Het plangebied bestaat uit de volledige bebouwing van de huidige zorginstelling, inclusief het bijbehorende groen en de vijverpartij. Het geheel is gelegen in de gemeente Tytsjerkstradiel, provincie Fryslân. De ligging van de zorginstelling wordt weergegeven in figuur 1.

Figuur 1: De ligging van de onderzochte zorginstelling (bron: Google Earth).

De zorginstelling Nieuw Toutenburg ligt aan de rand van Noardburgum langs de doorgaande weg van Leeuwarden naar Buitenpost en verder (N355). Het betreft een overwegend lage bebouwing van één bouwlaag. Plaatselijk is de bebouwing hoger en bestaat uit twee bouwlaagen. De bebouwing bestaat uit diverse lusvormige afdelingen, waarbinnen zogenaamde binnentuinen aanwezig zijn. In de zijgevels is veel glaswerk aanwezig. De dakbedekking bestaat vrijwel geheel uit dakpannen. Open water is bij de huidige ingang van het complex aanwezig in de vorm van een vijverpartij.

Figuur 2: Impressie van de zorginstelling Nieuw Toutenburg.

1.5 VOORGENOMEN ONTWIKKELING

De voorgenomen ontwikkeling bestaat uit de sloop van de aanwezige bebouwing en de nieuwbouw van een vervangend onderkomen voor de patiënten op een andere locatie. Om plaats te maken voor de nieuwbouw zullen ook enkele bomen en struiken worden verwijderd en delen van de vijver worden gedempt. De realisatie van een nieuwe groeninrichting vormt onderdeel van het plan.

Figuur 3: Huidige situatie (boven) en toekomstige situatie (onder) van de zorginstelling Nieuw Toutenburg (bron: Inbo).

1.6 NATURA 2000 EN EHS

Het plangebied ligt niet op korte afstand van een Natura 2000-gebied. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden liggen op ongeveer 7 kilometer (Groote Wielen) en ongeveer 10 kilometer (Alde Feanen). De voorgenomen ingreep leidt niet tot effecten op beschermde na-

tuurwaarden in deze Natura 2000-gebieden. Een nadere toetsing aan de Natuurbeschermingswet is niet aan de orde.

De ontwikkelingen vinden in zijn geheel plaats buiten de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur. De wezenlijke waarden zullen door de ontwikkelingen niet worden aangetast. Bij EHS is externe werking niet aan de orde.

2 FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG

In de paragrafen 2.1 tot en met 2.7 wordt de (mogelijke) aanwezigheid van zwaar en matig zwaar beschermde flora en fauna besproken. De mogelijke aanwezigheid van deze soorten kan leiden tot de aanbeveling voor vervolgonderzoek of tot een mitigatieopgave. In paragraaf 2.8 wordt ingegaan op de aanwezigheid van licht beschermde soorten.

Tevens worden de effecten beoordeeld die de voorgenomen ontwikkeling heeft op beschermde flora en fauna.

2.1 FLORA

Voorkomen

Op de locatie zijn uitsluitend algemene (niet beschermde) planten aanwezig. De vegetatie wordt voornamelijk bepaald door aanplant van (exotische) heesters en bomen gazon met een intensief onderhoud.

Effecten en vervolg

Beschermde flora is niet aanwezig. Effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

2.2 VOGELS

Voorkomen

Jaarrond beschermde soorten

Verblijfplaatsen van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats in bebouwing beperkt zich in zijn algemeenheid tot een klein aantal soorten (bijvoorbeeld Kerkuil, Huismus en Gierzwaluw). Omdat het veldbezoek buiten het broedseizoen is gebracht is vooral gelet op sporen en karakteristieken van de bebouwing die duiden op de aanwezigheid van bovengenoemde soorten. De aanwezigheid van Kerkuilen kan op voorhand worden uitgesloten. Voor deze soort is geen geschikte nestgelegenheid aanwezig. Huismussen zijn jaarrond in de omgeving van de nestplaats aanwezig. Tijdens het veldbezoek zijn ze niet rondom de zorginstelling waargenomen, waardoor de aanwezigheid van deze soort kan worden uitgesloten. De Gierzwaluw maakt gebruik van de ruimte onder de dakpannen om te broeden. Belangrijke voorwaarde hierbij is dat deze ruimte door bijvoorbeeld los- of scheefliggende dakpannen toegankelijk moet zijn. Tijdens inspectie van het dak zijn geen geschikte in- en uitvliegopeningen vastgesteld, waardoor aanwezigheid van een kolonie Gierzwaluwen op voorhand kan worden uitgesloten.

Algemene broedvogels

De bebouwing biedt geschikte nestgelegenheid voor een aantal algemene broedvogels. Kleine nismvormige openingen, die in de bebouwing aanwezig zijn, zijn mogelijk geschikt voor broedende vogels, waaronder Winterkoning, Witte kwikstaart, Zwarte roodstaart en Merel. Buiten de bebouwing is broedgelegenheid aanwezig in de binnentuinen, in de oever langs de vijverpartij en het overige groen in het plangebied. In een Fijnspar in de binnentuin "It Nest" zijn twee nesten van Blauwe reigers aanwezig. De twee nesten vormen onderdeel van een kleine kolonie (circa 15 nesten) op het terrein van de zorginstelling. De meeste nesten liggen in de bosstrook tussen de Zomerweg en het terrein van de zorginstelling. Verder zijn nesten aangetroffen van Ekster, Zwarte kraai en Houtduif. Andere soorten die op het terrein verwacht kunnen worden zijn ondermeer Zanglijster, Heggenmus, Roodborst, Koolmees, Pimpelmees, Zwarte mees, Zwartkop en Vink.

Effecten en vervolg

Jaarrond beschermde soorten

Soorten met een jaarrond beschermde verblijfplaats zijn niet aanwezig. Effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

Algemene broedvogels

Sloopwerkzaamheden of werkzaamheden zoals het kappen van bomen of verwijderen van struiken die uitgevoerd worden tijdens het broedseizoen kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van nesten. Dit betreft zowel de vogels die in het plangebied zelf broeden als de vogels die binnen de beïnvloedingssfeer van de werkzaamheden broeden. Dergelijke verstoring is niet toegestaan en hiervoor wordt bovendien geen ontheffing verleend.

De werkzaamheden dienen daarom in eerste instantie buiten het broedseizoen plaats te vinden. Rekening houdend met de mogelijk aanwezige soorten loopt het broedseizoen globaal van half februari tot en met juli. Wanneer dit niet mogelijk is, moet het plangebied voorafgaand aan de werkzaamheden gecontroleerd worden op de aanwezigheid van nesten. Deze controle moet worden uitgevoerd door een vogelkundige. De kans bestaat dan dat het werk stilgelegd moet worden.

2.3 VLEERMUIZEN

Verblijfplaatsen

De aanwezigheid van verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen kan met deze quickscan niet op voorhand worden uitgesloten. Met name de hoge delen van de bebouwing (omgeving van de ingang en keukengebouw) kunnen geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Het grootste deel van de bebouwing (laagbouw) is ongeschikt als verblijfplaats voor vleermuizen, met als argument dat er geen in- en uitvliegmogelijkheden zijn. De aanwezigheid van verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen kan op voorhand worden uitgesloten, vanwege het ontbreken van bomen met geschikte holtes.

Belangrijke vliegroutes

Binnen het plangebied kunnen de bosranden en mogelijk delen van het gebouw functioneren als vliegroute voor vleermuizen die in de omgeving verblijven. De aanwezigheid van een belangrijke vliegroute kan met deze quickscan niet worden uitgesloten.

Belangrijk foerageergebied

De directe omgeving van de zorginstelling (binnentuinen, vijverpartij en bosranden) kunnen mogelijk van belang zijn als foerageergebied voor vleermuizen die in de omgeving verblijven. De aanwezigheid van essentieel of belangrijk foerageergebied kan met deze quickscan niet worden uitgesloten.

Effecten en vervolg

Alle in Europa voorkomende vleermuizen zijn strikt beschermd onder de Europese Habitatrichtlijn en de daarvan afgeleide Flora- en faunawet. Aantasting van vleermuizen en hun leefgebied is niet toegestaan. Ook het aantasten van de functionaliteit van hun verblijfplaatsen is verboden. Alle tot het netwerk behorende verblijfplaatsen gelden als vaste verblijfplaats, ook als ze op een bepaald moment niet worden bewoond: een zomerverblijf is ook in de winter beschermd. Als gevolg van de ontwikkelingen, kunnen verblijfplaatsen en foerageergebied van vleermuizen verloren gaan. De aanwezigheid van vleermuizen kan niet op voorhand worden uitgesloten. Om inzicht te krijgen over het gebruik van het plangebied door vleermuizen, is een vervolgonderzoek noodzakelijk. Onderzoek naar vleermuizen vindt plaats volgens een vast protocol dat in 2012 is vastgesteld door de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). In een aantal onderzoeksronden gedurende het zomerhalfjaar worden alle belangrijke gebiedsfuncties voor vleermuizen onderzocht. Hiervoor worden de onderzoeksronden verdeeld over de fasen in de cyclus van vleermuizen, waarbij de eerste twee rondes in het voorjaar (15 mei- 15 juli) moeten worden uitgevoerd. De derde en vierde ronde moeten worden

uitgevoerd in de periode augustus tot en met september. Afhankelijk van de resultaten van dit nader onderzoek kan het noodzakelijk zijn een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet aan te vragen en om maatregelen te treffen om schade aan vleermuizen zoveel mogelijk te voorkomen (mitigatie-opgave).

2.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Voorkomen

Het voorkomen van grondgebonden zoogdieren beperkt zich tot de algemene (licht beschermde) soorten. Er zijn geen sporen gevonden die duiden op de aanwezigheid van een verblijfplaats van de matig zwaar beschermde Steenmarter. De aanwezigheid van de matig zwaar beschermde Eekhoorn kan op voorhand worden uitgesloten. Deze soort komt niet in de nabijheid van het plangebied voor (www.telmee.nl).

Effecten en vervolg

Soorten met een zware of matig zware bescherming zijn niet aanwezig. Effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.5 REPTIELEN EN AMFIBIEËN

Voorkomen

De aanwezigheid van reptielen en amfibieën met een juridisch zwaarder beschermingsregime kan op voorhand worden uitgesloten. Voor deze soorten is geen geschikt leefgebied aanwezig. Bovendien ligt het plangebied op grote afstand van het bekende verspreidingsgebied van deze soorten. De vijverpartij dient hooguit als voortplantingswater voor een aantal algemene licht beschermde amfibieën en de begroeiing in de binnentuinen kan hoogstens overwinteringbiotoop bieden aan een aantal algemene licht beschermde amfibieën.

Effecten en vervolg

Reptielen en amfibieën die een zware of matig zware bescherming genieten zijn niet aanwezig. Effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

2.6 VISSEN

Voorkomen

De aanwezigheid van (beschermde) vissen kan worden uitgesloten. De vijverpartij bij de ingang van het terrein is niet geschikt als leefgebied voor beschermde vissen. Het water in de vijver staat niet in verbinding met waterpartijen in de omgeving waardoor de vijver niet bereikt kan worden vanuit de omgeving.

Effecten en vervolg

(Beschermde) vissen zijn niet aanwezig. Effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

2.7 OVERIGE SOORTEN

Voorkomen

Het voorkomen van overige soorten met een juridisch zwaarder beschermingsregime (libellen, dagvlinders en andere ongewervelden) kan op voorhand worden uitgesloten. Voor deze soorten is geen geschikt leefgebied aanwezig.

Effecten en vervolg

Effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.8 LICHT BESCHERMDE SOORTEN

Voorkomen

Naast de in dit hoofdstuk behandelde matig en zwaar beschermde soorten, zal ook een aantal licht beschermde soorten voorkomen. In tabel 1 is hiervan een overzicht opgenomen.

Tabel 1: Overzicht van licht beschermde flora en fauna die waarschijnlijk aanwezig is.

Soortgroep	Soort	Type waarneming
Zoogdieren	Mol <i>Talpa europea</i>	waarschijnlijk aanwezig
	Egel <i>Erinaceus europaeus</i>	waarschijnlijk aanwezig
	Bosmuis <i>Apodemus sylvaticus</i>	waarschijnlijk aanwezig
	Huisspitsmuis <i>Crocidura russula</i>	waarschijnlijk aanwezig
Amfibieën	Bruine kikker <i>Rana temporaria</i>	waarschijnlijk aanwezig
	Gewone pad <i>Bufo bufo</i>	waarschijnlijk aanwezig

Effecten en vervolg

Negatieve effecten op licht beschermde planten en dieren zullen niet leiden tot het vernietigen van hele populaties. Het betreft allemaal algemene soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Schade aan soorten waarvoor een vrijstelling geldt voor de Flora- en faunawet hoeft niet te worden gecompenseerd. Op deze soorten is de zorgplicht wel van kracht (artikel 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht bepaalt dat men wilde planten en dieren zo min mogelijk schade dient te berokkenen.

3 CONCLUSIES

3.1 SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN

Met betrekking tot de uitgevoerde quickscan kan het volgende worden geconcludeerd:

- De aanwezigheid van verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied voor vleermuizen kan niet worden uitgesloten;
- Op de locatie is geschikte broedgelegenheid aanwezig voor een aantal algemene broedvogels. Het betreft zowel de bebouwing als het omringende groen.

De aanwezigheid van andere soorten met een zware of matig zware bescherming kan op basis van deze quickscan worden uitgesloten.

De overige in het plangebied gevonden en te verwachten soorten zijn licht beschermd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet hoeft voor deze soorten niet te worden aangevraagd. De algemene zorgplicht (zie Bijlage 1) is dan wel van kracht.

3.2 SAMENVATTING VERVOLG

- Vanwege de mogelijke aanwezigheid van vleermuizen in de bebouwing (maar ook de mogelijke functie van delen van het plangebied als foerageergebied en vliegroute) is een vervolgonderzoek noodzakelijk. Vleermuisonderzoek vindt plaats tijdens een aantal avond- en ochttenbezoeken in het zomerhalfjaar (mei tot en met september). Afhankelijk van de resultaten van het vleermuisonderzoek kan het noodzakelijk zijn om voor de sloop een ontheffing aan te vragen en een mitigatie-opgave uit te werken.
- De aanwezigheid van een aantal algemene broedvogels leidt tot de noodzaak om de sloopwerkzaamheden, maar ook het kappen van bomen en heesters, buiten het broedseizoen uit te voeren. Rekening houden met de aanwezige broedvogels loopt het broedseizoen globaal van half februari tot en met juli. Wanneer dit niet mogelijk is, moet het plangebied voorafgaand aan de werkzaamheden gecontroleerd worden op de aanwezigheid van nesten. Deze controle moet worden uitgevoerd door een vogelkundige. De kans bestaat dan dat het werk stilgelegd moet worden.
- De aanwezigheid van licht beschermde planten en dieren zullen niet leiden tot het vernietigen van hele populaties. Het betreft allemaal algemene soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Op deze soorten is de zorgplicht wel van kracht.

4 BRONNEN

DR-loket, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten Flora- en faunawet.

Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding.
Schuyt & Co Uitgevers, Haarlem.

Internetpagina's

www.waarneming.nl

www.telmee.nl

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

Wetsartikelen

Door de in april 2002 in werking getreden Flora- en faunawet is de verplichting ontstaan om ruimtelijke plannen aan deze wet te toetsen. Het doel van de wet is om in het wild levende planten en dieren te beschermen. Voor dit project zijn de volgende artikelen van de wet relevant:

- Artikel 2 legt een zorgplicht op. Dat houdt in dat ingrepen zodanig worden uitgevoerd dat de beïnvloeding van de in het wild levende soorten planten en dieren minimaal is.
- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
- Artikel 9 verbiedt het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 10 verbiedt het verontrusten van beschermde dieren.
- Artikel 11 verbiedt het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten of holen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen.

Beschermingscategorieën

De Flora- en faunawet in samenhang met het Besluit en de Regeling beschermde dier- en plantensoorten biedt de mogelijkheid tot het verkrijgen van vrijstellingen en ontheffingen van die verboden, mits aan voorwaarden wordt voldaan. De volgende beschermingsregimes worden onderscheiden:

Licht beschermde soorten. Hieronder vallen de zogenaamde tabel 1-soorten. Dit betreft een aantal beschermde, maar algemene soorten in Nederland, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt op voorhand een vrijstelling, mits bij ingrepen sprake is van de uitvoering van bepaalde werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Matig zwaar beschermde soorten. Dit betreft soorten waarvoor niet op voorhand vrijstelling of ontheffing wordt verleend. Voor deze soorten geldt een vrijstelling, als volgens een door de Minister van LNV (thans EL&I) goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Als niet volgens een gedragscode wordt gewerkt, zal voor deze soorten een ontheffing aangevraagd moeten worden. Deze ontheffing wordt verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten (de zogenaamde lichte toets).

Zwaar beschermde soorten. Dit zijn soorten die vermeld zijn in bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, alsmede soorten die voorkomen op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn alsmede de van nature binnen de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Een ontheffing met betrekking tot deze soorten wordt verleend als wordt voldaan aan drie criteria: 1) er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten; 2) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang; 3) er is geen andere bevredigende oplossing. Aan de alle drie de criteria moet worden voldaan. Deze vormen gezamenlijk de zogenaamde uitgebreide toets.

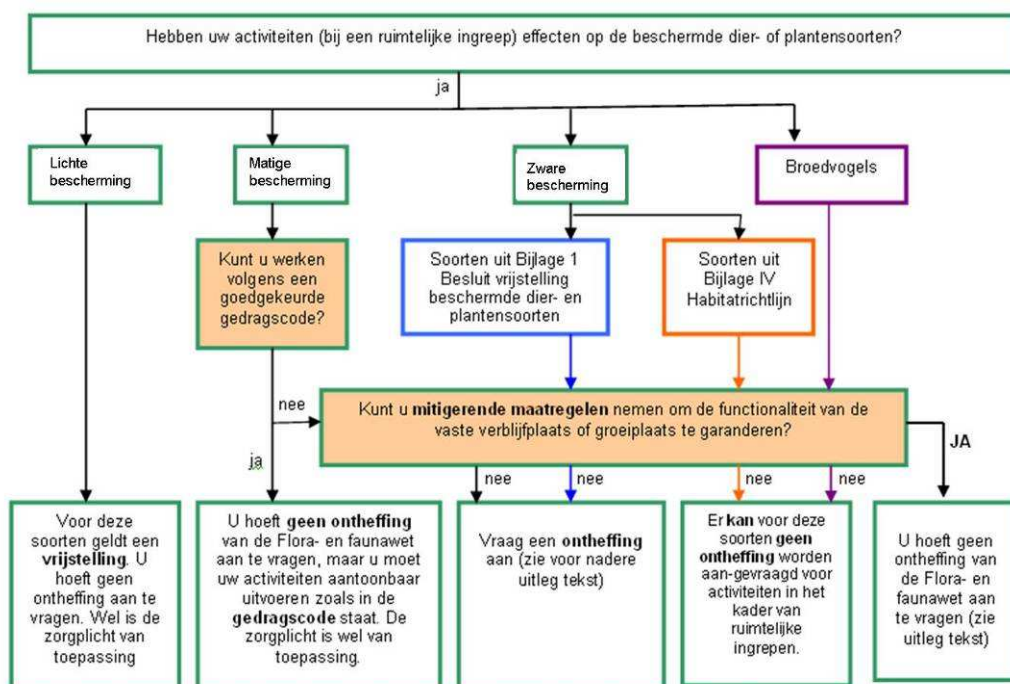
Broedvogels Voor vogels, evenals voor diersoorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bepaalde soorten die bij amvb zijn aangewezen, geldt ingevolge de Flora- en wet het zwaardere beschermingsregime. Dit beschermingsregime is aan de orde bij de ontheffingverlening. Werkzaamheden waarbij nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen worden beschadigd, vernield, uitgehaald, weggenomen of verstoord, zijn op grond van artikel 11 Flora-

en faunawet verboden. Voor veel vogels wordt aangenomen dat zij alleen tijdens het broedseizoen een nestplaats respectievelijk een vaste rust- en verblijfplaats hebben en buiten deze periode niet. Om te voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met het verbod van artikel 11 Flora- en faunawet, dient in dat geval het broedseizoen te worden ontzien. Voor een kleine groep vogels geldt dat zij hun nestplaatsen respectievelijk hun vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond in gebruik (kunnen) hebben. Deze plaatsen vallen dan ook jaarrond onder het beschermingsregime van artikel 11. De vogelsoorten waarvoor dit geldt, zijn door de Dienst Regelingen van het Ministerie van EL&I vermeld op de "Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep" van augustus 2009. Door het treffen van mitigerende maatregelen kan worden voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met de verbodsbepaling van artikel 11 Flora- en faunawet. Indien aantasting of versterking van de nestplaats of de vaste rust- en verblijfplaats niet te voorkomen is, dient een ontheffingsaanvraag te worden ingediend.

TOETSINGSKADER FLORA- EN FAUNAWET

Stroomschema

Op 26 augustus 2009 is door het toenmalige ministerie van LNV een aangepast beoordelingschema voor de ontheffingsplicht bij ruimtelijke ingrepen gepubliceerd (Min. LNV, 2009). Centraal in deze beoordelingswijze staan de mitigerende maatregelen waarmee de functionele leefomgeving van beschermde planten en dieren behouden moet blijven. Pas als de effecten van de beoogde ruimtelijke ingrepen op beschermde soorten niet gemitigeerd kunnen worden, is er in het kader van de Flora- en faunawet sprake van een ontheffingsplicht. In het stroomschema in figuur A is de beoordelingswijze voor soorten met een verschillend beschermingsregime uitgewerkt.

Figuur A. Stroomschema van de werking van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen (op basis van: ministerie van LNV, 2009).

Mitigatie als uitgangspunt

Als er bij de effectenbeoordeling van een activiteit is vastgesteld dat negatieve gevolgen op beschermde soorten kunnen optreden (dat wil zeggen: overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 8 t/m 12 in de Flora- en faunawet), zijn vervolgstappen aan de orde. Met uitzondering van de categorie 1 soorten, waarvoor een vrijstelling geldt, staat het treffen van mitigerende maatregelen hierbij steeds centraal. Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van negatieve gevolgen van een activiteit. Onder mitigatie valt bijvoorbeeld het aanpassen van de planning van de werkzaamheden op de aanwezigheid van beschermde soorten, het wegvangen van dieren voorafgaand aan werkzaamheden of het aanbieden van alternatieve verblijf- en foerageerplekken.

De mitigerende maatregelen zijn voldoende als de functionaliteit van het leefgebied continu behouden blijft. Belangrijke aspecten hierbij zijn:

- Het leefgebied omvat naast een voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats ook de foerageergebieden en de migratieroutes die nodig zijn om de verblijfplaats te gebruiken.
- Ook een tijdelijke achteruitgang als gevolg van de activiteit is niet toegestaan. De mitigatie moet dus al werken op het moment dat het negatieve effect van de activiteit optreedt.
- Over het succes van de mitigerende maatregel dient een hoge mate van zekerheid te bestaan. Deze zekerheid kan bijvoorbeeld verkregen worden door wetenschappelijk onderzoek of aantoonbare praktijkervaringen.

Procedures per beschermingscategorie

Uit figuur A. blijkt dat er bij elke beschermingscategorie op een andere manier invulling gegeven kan worden aan de mitigatie van effecten.

Licht beschermde soorten. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Er geldt geen mitigatieverplichting. Wel is de zorgplicht van toepassing. Deze plicht houdt in dat iedereen bij al zijn handelen nadelige gevolgen voor alle in het wild levende dieren en planten zoveel mogelijk moet voorkomen. Het onnodig toebrengen van schade is niet toegestaan.

Matig beschermde soorten. Voor het uitvoeren van mitigerende maatregelen kan bij matig beschermde soorten worden teruggegrepen op een goedgekeurde gedragscode (of eventueel zelf een gedragscode worden opgesteld). Gedragscodes worden opgesteld door sectoren (zoals waterschappen, gemeenten of de bouwsector) en ter goedkeuring voorgelegd aan Dienst Regelingen. Iedereen kan gebruik maken van deze gedragscodes voor zover de betreffende activiteit en het effect hiervan op beschermde soorten in de gedragscode zijn opgenomen. De situatiespecifieke uitwerking van de mitigatie moet dan worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Als geen gedragscode beschikbaar is, geldt de werkwijze zoals bij zwaar beschermde -soorten is beschreven.

Zwaar beschermde soorten. Het werken volgens een gedragscode is bij zwaar beschermde soorten niet toegestaan. De mitigerende maatregelen moeten in dit geval worden vastgelegd in een activiteitenplan. In de praktijk zullen de mitigerende maatregelen die in een activiteitenplan worden vastgelegd veel overeenkomst vertonen met een werkprotocol voor matig beschermde soorten. Een wezenlijk verschil is dat er geen goedkeuring van Dienst Regelingen aan een activiteitenplan ten grondslag ligt. Formeel is deze goedkeuring niet nodig; met de uitvoering van mitigerende maatregelen worden negatieve effecten immers voorkomen. Het Ministerie van EL&I adviseert echter wel om het activiteitenplan ter beoordeling aan Dienst Regelingen voor te leggen. Een positieve afwijzing van de aanvraag van Dienst Regelingen verkleint de kans op vertraging, bijvoorbeeld als er iemand bezwaar maakt tegen de plannen.

Vogels. Voor broedvogels bestaat de mitigatie in de regel uit het ontzien van de broedtijd of het treffen van maatregelen om te voorkomen dat vogels in het projectgebied tot broeden komen. Voor soorten met een jaarrond beschermde nestplaats is daarnaast een omgevingscheck vereist. Hierbij moet worden vastgesteld of de soort zelfstandig in de omgeving

een vervangend nest kan vinden. Is dat niet het geval dan moet een alternatief nest worden aangeboden. Als ook dat niet mogelijk is, geldt er een ontheffingsplicht.

Ontheffingsplicht

Op het moment dat de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten met het uitvoeren van mitigerende maatregelen niet gegarandeerd kan worden, is er sprake van een ontheffingsplicht. De aanvraag voor een ontheffing, of bij een WABO-procedure voor een zogenaamde verklaring van geen bedenkingen, wordt door Dienst Regelingen op de volgende criteria beoordeeld:

1. De gunstige staat van instandhouding van de soort
2. Is er sprake van een wettelijk belang (niet voor matig beschermde soorten)
3. Is er een alternatieve oplossing (niet voor matig beschermde soorten).

Dienst Regelingen zal beoordelen of het wettelijk belang zwaarder weegt dan overtreding van de verbodsbepalingen.

Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (dit betreft een aantal van de zwaar beschermde soorten, waaronder alle vleermuizen) alsmede voor broedvogels geldt dat ruimtelijke ingrepen geen wettelijk belang zijn voor een ontheffing. Er dient sprake te zijn van een zwaarder belang, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid of grote redenen van openbaar belang. Als dit zwaardere belang niet aanwezig is, is voor deze soorten het uitvoeren van voldoende mitigerende maatregelen de enige manier om doorgang aan het initiatief te kunnen geven.

Rode lijsten

Soorten zijn opgenomen in Rode lijsten als ze worden bedreigd in hun voortbestaan. Deze lijsten omvatten verdwenen, ernstig bedreigde, bedreigde, kwetsbare en gevoelige planten en dieren in Nederland, verdeeld over achttien soortgroepen. Maatgevend voor plaatsing op deze lijst is mede de mate van afname van een soort in de afgelopen jaren. De Rode lijst biedt echter geen bescherming zoals de Flora- en faunawet dat doet. Voor het Ministerie van LNV zijn de Rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie streeft ernaar dat een volgende Rode lijst, die per soortgroep elke tien jaar verschijnt, kleiner zal zijn dan de huidige lijst. Hiertoe stimuleert het Ministerie dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen. Van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties mag worden verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode lijsten (Ministerie van LNV, 2004). In de Rode lijst worden diverse categorieën onderscheiden:

- ernstig bedreigd (EB): zeer sterk afgenomen en nu zeer zeldzaam;
- bedreigd (BE): sterk afgenomen en nu zeldzaam tot zeer zeldzaam, of zeer sterk afgenomen en nu zeldzaam;
- kwetsbaar (KW): matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam;
- gevoelig (GE): stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen maar nog algemeen.

maart 2013

Vormgeving:
Joop Striker, Assen